



F o r r á s o k :

Zsögöd : Fejezetek kötelmi jogunk köréből.

Finkey : A magyar büntetőjog tankönyve.

Márkus : Felsőbiróságaink elvi határozatai.

Novelláris javaslatok.

Vargha : Erőszak és fenyegetés. I.K.

Bernhard M. : Az önbiráskodás.

Edvi-Illés Károly : Btk.magyarázata.

B e v e z e t é s .

Zsogöd Benő vizsgálat alá vonván a
 /: civilis :/ judikatura egyik-másik irányát,
 igen gyakran teszi a megjegyzést : „ a suga-
 lom helyes, - de az indokolás /: és tehát ebből
 a szempontból véve az eldöntés is :/ rossz.”

/:Fejezetek:/.

A mondás mély értelme kézenfekvő.

Világos tényekből helytelen jogza-
 bály - megállapításokat levezetni, - ezzel a
 jogkereső közönségnek a felmerülendő esetek
 számára gyökerében téves direktivákat adni, -
 ifju jogászokba egy absolute elhibázott fel-
 fogást beoltani : oly vezzedelmek, melyekkel
 szemben alig nyújt vigaszt, hogy a materialis

igazság a konkrét esetben-X javára néhány ezer korona erejéig érvényre jutott. Hiszen nincs oly fényes elmélet, a melyet a gyarló praxis tönkre ne tehetne és nincs oly gyenge jogszabály, melynek hiányait az egészséges gyakorlat legalább elfogadhatóvá ne korrigálhatná! S az abszhoz vezető út azokkal a helytelen „indokok-kal van kikövezve.

Ha pedig ez így van, - akkor csak fokozódó szomorúsággal szemlélhetjük azt a bámulatosan „egyöntetű irányzatot”, melyet büntető bíróságaink a zsarolás bűncselekményének megállapítása közül megukévá tettek. Ezen ítéletek jórésze a Zsögöd féle mondást csak módosított alakban alkalmazhatjuk: „ a sugalom is rossz, meg az indokolás is helytelen.” Ez pedig nagy baj. Ha a helytelen motívumok

hangoztatása veszedelem,- az igazságtalanságnak igazsággá előléptetése : katasztrófa és halálát jelenti a célzatnak, melyet a törvényhozó a btk. 350.§-ával megvalósítani akart.

+

+

+

I.

Zsarolási
judikaturánk rossz.

A btk.beosztása a zsarolás deliktumának anyagi ismérvei, a legislatív wélzat, a logikai érvek egytől-egyig a mellett tesznek tanuságot /: a mi tekintetben egyébként

in thesi nincs vita :/, hogy a zsarolás, vagyon elleni bűncselekmény.

S vajjon mivé lett in praxi ?

Sok mindenné, csak azzá nem, a mivé - jelesül a btk. 350. §-a egészen téves szövegezésének korrektívumává - válnia kellett volna.

A zsarolási judicatura hibás irányzatának okait a következőkben csoportosítom :

1., A 350. §. helytelen szövegezése
/: Elmélet :/ .

2., A büntető jurisprudencia azon tétele, mely a büntető bírót a civilis jogszabályoktól egészen független ítélkezésre sarkalja. /: Gyakorlat III. fejezet. :/

+

+

+

II.

Elmélet.

Fayer László „A magyar büntetőjog kézikönyve” c. művének /1896-iki kiadás / II. kötete 406-407 oldalain minden kétséget eloszlató módon bizonyítja be, hogy a 350.§. „jogtalanul” szója az elmélet és gyakorlat részéről egyaránt nem akceptálható módon került a törvénybe. (Konkluziója világos : a törvényszakasz egyedül helyes szövege ez : „aki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagy hasznot szerezzen.” stb.

Ennek az álláspontnak elméleti iga-

zolása - egészen subjectiv felfogásom szerint - ez :

A bűncselekmény kiinduló pontja a civilis jog. Indokainak azálai visszavisznek a római jog által constituált,- az összes modern jogok által befogadott és ma is mindenütt tételes érvényben levő ügylet - érvénytelenségi causák - hoz, ezek közül jelesül : a vis ac metushoz. Az ügylet, melynek létrejövetele körül vis vagy metus forog fenn : érvénytelen. Abból a fenyegetettre kötelezettségek, a megfélemlítőre jogok nem származnak, sőt ez utóbbit kártérítési sanctio /: a római jog szerint duplum.visszatérési kötelezettség :/ terheli.

Az intézkedésen végigvonuló ratió nem igényel hosszas fejtegetést. Hatályos

garantiája ez annak, hogy a polgárok ne tétessenek eszközévé antisocialis egyének kizsákmányoló céljának. Az ügylet, melynek megkötése az ügyleti passiv alannak bar, de a vis ac metus által meghajlitott akaratából ered, - nemcsak a célzott, de semmiféle joghatályt nem eredményez.

De vegyük most ennek a tényállásnak egy applicativumát és induljunk ki abból, hogy X. ellen valaki vis-t vagy metus-t alkalmazván oly ügylet kötésére bírja a törvénytelen eszköz segélyén, mely X. szándékának megfelel. Következmény : az ügylet érvényes, s egyéb sanctióval jár csak a vis ac metus.

Összefoglalva röviden :

Valahányszor a vis ac metus segélyén

kicsikart akaratnyilvánításnak /: mint ügyleti konstitutív elemnek :/ nincs indoka, s illetve indoka egyedül az alkalmazott kényszer, és ezen akaratnyilvánítás nem vezethető vissza sem a felek közti gazdasági összeköttetésre, sem a megfélemlített spontán elhatározására, mely alapját adná az ügyletnek : ilyennek, de csak is ilyennek létezéséb a jog nem ismeri el.

(Ha ez a jogtörténeti kiinduló pont helyes, - akkor a következtetések világosak.

Jeleül :

A zsarolásnak sui generis bűncselekménnyé kifejlődését úgy képzelem, hogy ez a fentebb érintett civiljogi gondolat továbbfejlesztésének köszöni létét. Amikor nevezé-

tesen a gazdasági harcok során mind gyakrabban tüntek fel a vis ac metus fennforgásával létesült ügyletek /: s ez alatt tágabban minden civilis jogi helyzetet értek :/, - az államhatalom már nem elégedhetett meg az említett ügylet - érvénytelenségi sanctio-val, hanem szigorú büntetést is kellett alkalmaznia a fenyegető ellen.

És vajjon mit célozhatott ezzel a büntetéssel? A civiljogi felfogás világosan utal arra, hogy nem egyebet, mint azt, hogy olyan vagyonváltozások, melyeknek alapjuk nincs, büntetlenül még célba se vétethessenek.

Emellett a zsarolási bűncselekményt a többi, vagyonelleni delictumoktól igen jól megkülönböztette legsajátabb ismérve: a malum

nak még csak kilátásba helyezése.

Ismétlem : megfelelőleg a civiljogi, de az idők folyamán már elég hatályosnak nem bizonyult érvénytelenségi sanctiónak, mely a posteriori semmiseknek nyilvánította /: fentebb kifejtett értelemben :/ a causátlan ügyleteket és jogállapotokat, - a büntető törvényhozás a priori megtorló sanctióval kívánta elejét venni az ilyen természetű vagyonsváltásoknak.

A végszó azonban mindig, hogy a gazdasági indok nélkül előállott eredmény /: nem pedig az alkalmazott eszköz :/ az, mellyel szemben ezen büntető intézkedések fogamatba vétettek. De ez nem is lehet másképp! Ha a civiljogi terén csak az indok nélküli ügyletek semmisek

/: a causá-s, de vis ac metu kötöttek, pedig legfeljebb megtámadhatók :/, - ennek büntetőjogi pendantja nem lehetett más, mint csak az eredményileg káros vagyonváltozások megtorlása. És kieszöböljük ki egy pillanatra a 350.§-ből : a jogtalan vagyoni haszon gondolatát ! Marad a §-ből az erőszak és a fenyegetés büncselekménye. Ez csak nem = a zsarolás tényállásával. Hiszen a sérelem, mely ezekben a delictumokban nyilvánul még nem vagyon elleni. Valamint a ~~ei~~ vilis vagyonjogi ügyletek, úgy a vagyon elleni delictumok elmélete is helyesen csak az előállott vagy előállítani kívánt gazdasági eredmény anyagi jogosságának és illetve jogtalanságának kérdése körül foroghat.

a./ a törvény a bérbeadónak és haszonbérbeadónak törvényes zálogjogot ad a bér-

lemény területén levő ingókra 1.évi bérkövetése erejéig. Adja pedig oly fokozott garanciákkal, hogy nem is engedi meg vele szemben a 3-ik személyeket illető tulajdoni igények érvényesítését /: 1881.LX.t.c.72.§. :/
 Éjjel - tudtán kívül - kihordják az ingókat. Reggel rémülten értesül a változásról. Felrohan a bérlőhöz, s kijelenti, hogy ha vissza nem szállítja az ingókat : feljelenti, vagy megveri, vagy lelövi. A bérlő elmegy - az ügyészhez. A tényállás megvan. Bérbeadónk, ki tegnap este még talpig becsületes ember volt, - ma reggel óta - zsaroló. Kit tegnap este a törvény drákói szigora oltalmazott jogaiban, - ma reggel óta candidatus 3 évig terjedhető fogházra. Miért ? Mert elég vakmerő volt személyesen is fellépni, mikor a tör-

vény intézkedése csütörtököt mondott. Ő továbbá cselekvésre kényszerített fenyegetéssel és pedig azon célból, hogy magának jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen. Történt pedig mindez akkor, amikor a törvényes állapot restituálására a maga kicsiny erejét is latba vetette.

Kérdem : elfogadható ilyes eredmény a törvényhozó szándékául ? Képzeltető ennél nagyobb sérelme az anyagi igazságnak ? Van-e és lehet-e kitünőbb védbástya azoknak, a kik maguk létét mások megkárosításával biztosítják ? !

Vagy a törvényes állapot...
 b., A kereskedő már átadta volt nekem /: kereskedőtársának :/ azokat a dolgokat, a melyekre megtartási jogot lesznek gyakorlandó. /: Keresk. törv. 309. §. 2. bek. :/ Most adósom fizetése képtelen lesz. Ám ez nem akadályoz

za abban, hogy nálam biztosítéku levő dolgokat eladja. Vevőjével hozzám jó a dolgokat elvinni. Bottal akadályozom meg az elvitelt. Ime : zsaroló lettem. S miért? Mert azt a jogi helyzetet, melyet számomra a törvény biztosít ugyan, de a mely - csak betű lévén - önmagától csupán ép jogérzékű emberek között valósulhat-, kénytelen voltam bottal megvédelmezni. Ám az eszköz jogtalanságát nézzük, már pedig az bizonyos, hogy én őt elidegenítő vagy átruházó cselekményének elhagyására kényszerítettem, - persze ismét azon célból, hogy magamnak vagyoni hasznot /: usualis értelemben véve ! :/ - azaz engem meg nem illető valamit szerezzek.

S ilyen eredményt a példák légiójából vezethetni le. A bizományos, a szállítmányozó, a fuvarozó, a közraktár, a magánjogi zálog-

birtokos, a váltóhitelező /: V. J. 106. 107. 108. 109. §§. :/ - megannyian ebben a helyzetben vannak. A törvény őket privilegizált helyzetű jogositottakká teszi, és - minden törvényszó által bizonyára respektálandó gazdasági okokból - a lehető legszélsőbb oltalomban részesíti. S ime : mihelyt a jogositott ennek a statusnak fentartására - mondjuk így - jogtalan eszközt kénytelen alkalmazni, - jóllehet az előidézett helyzet nem más, mint az, melyet az ő javára a törvény már a priori fennállónak ismer el : felel nem a jogtalan eszköz alkalmazásáért, hanem azért, mert vagyoni hasznot akart szerezni. Ez a mai jogállapot szerint evidens. És következik abból, hogy végre is a zsarolás vagyoni elleni delictum, s hogy másrészt csak az erőszakért vagy fenyegetésért

3 évig terjedhető fogházat kiszabni nem lehetne.

Ilyen eredményt elfogadni nem lehet. Az elemi jogérzet már azt a tényt sem fogadja megnyugvással, hogy a mig egyfelől megadja oltalmát vagyoni jogaimnak - másik szavával fogházat mér reám a törvény, mikor ugyanezen jogok fentartására vagy érvényesítése végett támadásra kényszerültem. Ám ez hagyján ! De kérdem : ha a „tolvaj”-t ki saját ingóját lopta el nem büntetjük, - miért büntetjük azt, ki jogos megítélt követelését zsarolja ki ? A felelet csak egy lehet : mert tilalmazott eszközöket használt. Igen, de akkor büntessük az eszközök használataért. Már pedig ennek büntetése nem lehet 3 év. Mi indokolja ezt ?

A következtetés, melybe a 350.§.

helytelen szövege, s az ezt támogató értelmezés belevisz, világos : nézzük az eszköz jogtalanságát, és büntetjük a haszon jogtalanságát. Ám ez utóbbinak a jogosságát vagy jogtalanságát a törvény vizsgálat tárgyává tenni nem engedi, s így önként előáll az a helyzet : hogy bűnvádi eljárást indítunk, mert fenyegető levelet írt a terhelt, s fogházat mérünk nem a fenyegetésért, hanem mert megkapta jogos követelését.



II.

a., /Ad. novella 176.§./

A novella 176.a.§-a egészen kétségtelen - autentikus - bizonyosságát nyújtja a fennálló helyzet tarthatatlanságának.

Novella : „Aki valakit erőszakkal vagy büntett vagy vétség elkövetésének fenyegetésével valaminek cselekvésére, eltűrésére vagy elhagyására jogellenesen kényszerít, amennyiben ez súlyosabb büntetés alá eső vétséget nem képez, - vétséget követ el és egy évig terjedhető fogházzal büntetendő.”

A figyelembe méltó pontok a fentebb kifejtettek igazolására a következők :

Az első - szerintem - kétségtelen tény, hogy az idézett §. és a btk. 350.§-ának

- az usualis interpretatio szerinti - szövege között nincs különbség. Ime :

Btk.350.: „ Aki azon célból, hogy magának, vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzon, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel, valaminek cselekvésére, eltűrésére vagy elhagyására kényszerít stb.”

Nyilvánvaló, hogy a stiláris különbség a két szöveg között ez :

a./ A fenyegetés miben létének - örömmel üdvözölt - körülírása a novelláris §-ban. Ez tisztán interpretatív jelentőségű és a tényállást nem érinti ;

b./ A btk.350.§-ának ezen passusa : „azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzon.”

Ami az utóbbi különbséget illeti :

1., A „jogtalanul” szót paralyssálja a novelláris §. „jogellenesen” szója. Ez tehát különbséget nem okozna. Szerintem azonban mindkét szakaszban e szavak superfluumok, s ennek az itt kifejtett álláspontot, illetve a 350.§. Fayer féle szövegmegállapítást támogató jelentősége ez :

Próbáljuk mérlegelni a „jogtalan” szó jelentőségét, s az eredmény világos : jogtalanul = erőszakkal, vagy fenyegetéssel. Tehát egy pillantás a szövegre bizonyossá teszi, hogy a jogtalanul szó vagy lapsus vagy pleonasmus. Minthogy pedig az értelmezés csak abból indulhat ki, hogy superflua lex non loquitur, -ebből a következtetés más nem lehet, mint hogy vagy elhagyandó a „jogtalanul” szó, vagy pedig Fayer féle megállapítás értelmében korigálendő.

Most vizsgáljuk a még fennmaradó különbséget.

2./ Keressük az okokat és keressük a célokat, melyek valakit arra indítanak, hogy mást - erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére vagy eltérésére vagy elhagyására kényszerítsen.

Miért teszi ezt valaki? Ugy gondolom, nem tévedek, ha azt hiszem, hogy az oka a cél az esetek zömében: vagyoni haszon. S ha el is ismerem azt, amit a novella 176 a./§. indokolása említ, hogy t. i. „rendelgetése . . . hogy a polgárok személyes szabadságának általános biztosítékául is szolgáljon”, - még mindig azt vitatom, hogy ez a „személyes szabadság” az élet zömében vagyonsváltozás előidézésé végett szokott megsértetni. De meg más részt maga az idézett indokolás is kiemeli a

btk. 163., 132., 133., 317., 321., 323. §-ait, mint olyanokat, amelyek a személyes szabadság egyéb irányu megsértésével szemben hatályos oltalmat nyújtanak. Szóval : elenyésző száma az eddig is nem szabályozott azon eseteknek, amikor a személyes szabadság nem vagyoni haszon elérése végett sértetik meg. Tehát a novella 176.a.§-a újabb garantiát, novumot ismét csak a vagyonjog oltalmára teremt.

Ennek az álláspontnak igazolását látjuk a novella 176.a.§, 2. bekezdésében:

„Ezen vétség büntetése 6 hónapig terjedhető fogház, ha az valamely valódi vagy vált jogigény érvényesítése végett volt elkövetve.”

Ezen II. bekezdés az ezen dolgozatban kifejtetteket hat hatósan két irányban tá-

mogatja.

A./ Az a körülmény, hogy valódi vagy vélt jogigényről beszél, - bizonyítja az imént kifejtettekből levonni kívánt azon konkluzio helyességét, hogy a novelláris szakasz ismét vagyon elleni delictummal szemben kíván oltalmat nyújtani. Ez egészen természetes. Hogy például az ember élete elleni bűntettek és vétségek körében nem lehet a cselekményre indító jogigény valódiságáról beszélni, arról felesleges szólnunk.

De ha ez így van tényleg, - akkor a novella 176-a §-a betűről, betűre ugyanazt a tényállást írja körül, mint a 350.§. Körülírja jelesen a vagyoni haszon jogtalan eszközökkel való szerzésének büntető szakkcióját.

A helyzet tehát az, hogy ha a 350.§.

úgy szól, hogy ezt az usualis interpretáció vallja, akkor két §-unk lesz ugyanazon bűncselekményre. Mert hiszen a novella 176/a.§-a szövege világosan utal arra, hogy a „vagyonhi házon szerzése végett” csak azért hagyatott ki az első bekezdésből, mert a „személyes szabadság”-nak generális védelme véloztatott. Ez azonban csak merő óvatosság. A II. bekezdés világosan bizonyítja, hogy gyakorlati jelentősége a szakasznak csak olyan irányban van, aminőről kapcsolatban a „valódi, vagy vélt jogigény”-nyel szól. S hogy ezt a részletező kijelentést csak a vagyon elleni deliktumokra teszi, - kétségtelen bizonyysága annak, hogy - gyakorlatilag - az I. bekezdés is csak ezek ellen irányul.

Már most nem csekély dissonantia

kerülne btk-ünkbe egy ilyen intézkedéssel, ha a btk. 350. §-ának szövege megmarad.

Két teljesen azonos rendelkezés - pro primo ! Az egyik 1. évig, a másik 3 évig terjedhető fogházat mér ki ugyanazon deliktumért - pro secundo !

Ilyen állapot teremtését a novella szándékául feltenni : nyilván nem lehet. De sőt - meggyőződésem szerint - a novelláris §. önmagában véve minden irányban kielégítő, humanus. Tehát világos :

hogy a novella ezen §-ának létezését csak egy törekvés indokolhatja, s ez az, hogy a 350. §. tétessék azzá, aminek lennie kell. Jele-

sül az eszköz jogtalansága a 176/a. §-szal, - a vagyoni haszon jogtalansága a 350. §-szal. Ha ez megtörténik, meg lesz a congruentia eszköz

és cél jogtalansága között, - a birói döntés nem lesz habozó, s nem leszünk kénytelenek bérbeadónkat, - ki zálogjogának védelmére kel, - „zsarolásért” büntetni.

Ebből egyuttal önként következik, hogy a törvényhozás nem akarhatott a 350.§-szá egyebet, mint a „jogtalan” vagyoni haszon előidőzésének üldözését. Hiszen az alternatíva világos : vagy elfogadjuk a Fayer féle szöveget, vagy az usualis felfogáshoz csatlakozunk, s akkor - már t.i. az utóbbi esetben - nem tudom mivel indokolandjuk a 3.évig menő fogházat ; de továbbá lesz 2 „kényszerítési” szakaszunk és nem egy zsarolási §-unk nem.-

- . -

B./ Ad a novella idézett II.bekezdése az itt kifejtettek mellett más irányban

is argumentumot.

Ha egyszer „valódi vagy vélt jogigényről” beszél, - ennek a zsarolási judikatura mai állásában nem kicsinylendő a jelentősége. Ez a 350.§.mai szövege mellett : novum. Mihelyt egyszer csak az eszközt vizsgáltuk, s az értelmezés kevélyen jelentette ki, hogy a 350.§.alkalmazásánál „a zsarolás alkotmányos elemét nem az képezi, hogy a tettes által kikerőszakolt vagyoni haszon jogtalan legyen, hanem az, hogy a tettes által alkalmazott eljárás legyen törvénybe ütköző,” - a novella ezen szavai egy merőben új szempontot hoznak be a kérdésbe.

A novella 176 a./ §-a, mely csakugyan a törvénytelen eljárás megtorlására konstruáltatott, különböztet a „jogigény” minőség-

géhez képest, - a 350.§., melynek lényege evidentet épen ezen „jogigény” minémősége körül forog: nem.

Most ime :

A novella - ez azt hiszem, kétségtelen - csak az alkalmazott eszköz kérdését bolygatja. Erre szab - generaliter - 1 évig menő fogházat. De ezt is lezállítja 6 hónapig terjedőre, ha „valódi vagy vélt jogigény érvényesítése végett” alkalmaztatott.

Ezzel szemben :

A 350.§. az usualis interpretatio szerint szintén csak az eszközzel törődik. Erre szab 3 évig /: 1 :/ menő fogházat. Am annak bizonyítását, hogy a jogigény valódi vagy vélt volt, „minthogy a btk. a 350.§. szerinti zsarolásnál nem a követelés anyagi jogta-

lansága, hanem érvényesítésének jogtalan módon, erőszakkal vagy fenyegetéssel való fogatásítása képezi a büntetendő cselekmény egyik /: ? s a másik ? :/ ismérvét" /: Curia :/ - nem engedjük meg. Tehát a 3 esztendő, marad 3 esztendő.

Nem lehet tagadni, hogy szomorú állapot az, melyet a novella elénk tár. S nem valami nagyon épülhetünk, a 350. §. alapján hozott ítéleteket szemlélve.

Ezzel szemben nem kell hosszan bizonyítanunk, hogy micsoda nagy tévedés volt, s minő következésekre vitt a „jogtalanul” szó. Cselekmény, melynek igazi ismérve az, hogy a ki-erőszakolt vagyoni haszon „jogtalan” s szövegezés /: és ezt hűségesen támogató értelmezés mely mindennek a bizonyítását engedi, csak ann

nem - a miről épen szó van. -, hogy csakugyan jogtalan-e az a vagyoni haszon vagy sem. -

De akármilyen magyarázat mellett is tagadhatatlan, hogy a novella félreismerhetetlenül vádolja meg az eddigi gyakorlatot, mely ezeket a szempontokat figyelmen kívül hagyta. S csodálatos, hogy erre szükség volt. Hiszen annak felismerése, hogy a z igény jogosságának vagy jogtalanságának kérdése nagyon elleni deliktumoknál nem lehet közömbös : önként kínálkozik.

+

+ +

+

II.

b./ /: Szöveg de lege ferenda :/

Kétségtelen, hogy a „jogtalanul” szó okozta a legnagyobb pusztítást, s tehát ez az első, mely novelláris úton kiküszöbölendő, illetve megfelelő kifejezéssel helyettesítendő.

Am én azt hiszem, hogy a szakasz még az ekként módosított szöveggel sem fejezné ki egészen hiven a törvényhozó szándékát.

A mikor t. i. egy-egy büntető törvény-szakaszt elolvasok : a gondolat, mely előttem lebeg mindig ez : vajjon alkalmas-e ez arra, hogy a legszűkebb látókörű emberrel is legott megértesse azt, hogy melyik az a tényállás, me-

lyet a törvényhozó büntetendőnek és büntethetőnek tart.

S ha veszélyes a kétségekre okot adó törvénytörés általán, - azt hiszem sokszorosan veszélyes az ilyen féle büntető szakasz. Elvégre is, ha egyszer fogházi van szó, - akkor az interpretatio szükségét a lehető legcsekélyebbre kell szorítanunk.

A legnagyobb hiba reperálása után a 350.§.szövege ez volna :

„ A ki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen stb.

Ebben a szövegben első sorban diffikultálnám a „jogtalan” szót, - persze tisztán mint nem eléggé határozott és kifejező kitétele.

Elismerem, hogy az aggodalmak, melyek ez ellen felhozhatók nagy nagyon praktikusak és távolról sem olyan súlyosak, mint azok, melyek a „jogtalanul” ellen emelhetők. De láttuk hogy a szöveg aránylag csekély hibája is aránytalanul helytelen következtetésekre viszen s nem látható be, miérviz ne lehetne a törvény szövege is olyan, mely bírót, jogkereső közönséget egyaránt megszabadítana minden kétségtől.

Már most :

a/ Jogtalan nyilvánvalónak a törvényes eszközökkel, vagy mondjuk keresettel, nem érvényesíthető haszon.

b./ A haszon, mely valakit nem illet, nyilvánvalólag nem érvényesíthető a törvény eszközeivel.

Eddig tehát a két meghatározás fedí

egymást. S az is kétségtelen, hogy a legtöbb esetben épen csak az /: a haszon :/ nem érvényesíthető a törvény esuközeivel /: azaz jogtalan :/, - mely valakit meg nem illet.

Ez azonban csak az esetek leggyakoribbja.

A civiljog ismer „jogtalan,” - de mindazonáltal fennálló /: nem ingyenes :/ követeléseket. Világosabban : vannak visszsterhes, causából eredő, -de keresetileg nem érvényesíthető követelések.

Mi legyen az álláspont ezekkel szemben ?

Elöttem nem kétséges, hogy a büntető törvényhozás csak a causátlan vagy onváltozást kívánja üldözni. De bizonyos, hogy a bírót - a „jogtalan” szó mellett - adott esetben zavarba

ejthetik az e féle példák :

A közhivatalnokok megvesztegetéséül váltót adtam. /: Zsögöd B.példája. :/ Minthogy ex turpi causa emelt exceptióm folytán, azaz anyagi jogi okokból, egészen kétségtelenül elutasítják váltókeresetét, - világos, hogy követelése jogtalan. Köztörvényi uton meg, ahol a casusát a keresetben elő kell adnia, - épen nem is perelhet.

De vajjon nem is illeti-e őt meg, nem is jár neki az összeg ? Hiszen nem kevésbé kétségtelen civiljogi szabály, hogy a netán már kifizetett összeget nem perelhetem vissza. Azaz követelése jogtalan, de nem ingyenes s őt megilleti.

Tehát ime a bizonyosága, hogy az a./ és b./ kategóriák nem fedik egymást, s nem

merítik ki a lehető esélyeket.

S ilyen példát a civiljog sokat ad. Ott van a naturalis obligatiók hatalmas csoportja. Egytől egyig keresetileg érvényesíthetetlen követelések, de egy sem ingyenes.

Hogy mi legyen a bírói álláspont ezekben a kérdésekben : alig lehet kétséges. A törvényhozó nem akarhatja azt, hogy aki adó-sát fenyegetéssel vagy erőszakkal a naturalis obligatió teljesítésére kényszeríti : zsaroló-nak tekintessék. -/Ezt majd sújtja a 176.a.§./

Mert elfogadhatom ugyan etikai tekintetektől, hogy a z ilyen megvesztegetett hivatalnokot, vagy a kiskorúnak kölcsönadót, vagy a kártyán nyerőt a törvény ne támogassa azokkal az eszközökkel, melyeket a mindenképen korrekt ügyletek és forgalom érdekében kons-

tituált, - de ez még távolról sem egyenlő azzal, hogy zsarolóként banjak el vele, ha - a törvény oltalmából megfosztatván - az önbíráskodás terére sodródik.

Ez nem kisebb igazságtalanságot jelentene, mint a minót a mai jogállapot létesített, csak kevesebb számú esetben.

Hiszen a kiskorúnak kölcsönt adó elvégre is szolgáltatott ! Csak nem azonosítható helyzetében, azzal, ki simpliciter reám támad, hogy vagy fizessék, vagy leüt.

Ismétlem : épen, mert a törvény szándéka nem kétséges, - nem valami praktikus az aggodalom. De ha egyszer mereven ragaszkodunk ilyen tételekhez, hogy „ a törvény nem tudása nem mentés”, - akkor ám legyen módjában mindenkinek a törvényhozó szándékát megismerni.

És még egyebet ne felejtsünk ! A büntető bíró is képes egy pillanat alatt megítélni, megilleti-e a követelés a fenyegetőt, vagy ~~van~~ - e a felek között valami olyan kapcsolat, melyből azt hihette, hogy a követelt harszon őt megilleti. Ezt elvégre hosszas bizonyítás nélkül is meg lehet állapítani.

De hogy a fentebb kifejtett értelemben jogtalan-e ? annak megítélésére neki sem eszköze, sem ideje nincs. Nem is feladata. Ezt majd elvégzi a civilis bíró.

Mindent összefoglalva :

Minthogy a jogbiztonság elsőrendű követelménye, hogy lehetőleg minden felmerülhető esetre világos szabályt adjunk, - nézetem szerint a 350.§. ilyen formán volna szövegezendő :

„ A ki azon célból, hogy magának vagy másnak ingyenes vagyoni hasznot szerezzen stb. ”

Az ilyképen szövegezett §-ban még csak egy homályos szó volna, s ez a „haszon.”

Ez legkevésbé veszélyes ugyan, de ismét támogatnák a megfelelő más szóval helyettesítését a fentebb kifejtett tekintetek.

Egészen röviden : haszon a rendes gazdasági tevékenységgel elért vagyonöregedés. Tehát :

1./ „ingyenes” : vagy jogtalan : / és „haszon” máris nem igen férnek meg / : contradictio : / ;

2./ Az usualis felfogás nagyon szereti a hasznot azonosítani a nem várt előnnyel, nyereséggel. Az ilyesminnek a hatása

alól - tapasztalat szerint - a képzett emberek sem tudják magukat kivonni, s félő, hogy a bírót a „haszon” szó látása önkéntelenül arra viszi, hogy a mögött a priori valami rendkívüli, gazdasági alap nélkül szükölködő, indokolatlan előnyt keressen. Már pedig a bérbeadó bérkövetelése : haszon ugyan /: az ingatlan „haszna” :/ de nem nyereség.

Azért - nézetem szerint - helyettesítendő volna egyszerűen a : „szolgáltatás” szóval.

A §. tehát így hangzanék :

„ A ki azon célból, hogy magának vagy másnak ingyenes vagyoni szolgáltatást szerezzen” stb.

Azt hiszem ezen szöveg mellett a törvényhozó szándéka iránt alig merülne fel

kétség, a mivel ennek a tényállásnak a kimerítése igazán szigorú megtorlást tenne kívánatossá, - a 3 évig menő fogház alkalmazása ilyen esetekben indokolt volna. S ezen felül teljes volna az összhang a novella 176.a.§-a és a btk. 350.§-a között.

+ : +

+ +

III.

/: Gyakorlat. :/

Tisztán látom azokat az ellenvetéseket, a melyek a fentebb kifejtettekkel szemben a helytelen büntető (jurisprudencia köréből /: főleg pedig a) gyakorlat köréből ~~z~~ felhangzanak.

A büntető jognak a civiljogtól különböző kiindulási pontjai még inkább különböző célpontjai, a büntető és civilis jogrend merőben más postulatumai, - ezek azok a szivesen hangoztatott elvek, melyek a civiljogi bázist legott elvetik.

Am épen ez az, amit ~~en~~^a nagyon elleni

deliktumok megítélésénél végzetes tévedésnek tartok. S igen csekély fáradsággal a büntető ítéletek halmazával volna bizonyítható, hogy az elvek következetes keresztülvitele igen sok helytelen eredményre vitt.

Már magában véve a fölött is igen sokat lehetne vitatkozni, hogy vajjon lehet-e a jog birodalmának egyes tartományai részére oly szélső autonómiát biztosítani, a milyent az elvek a büntető jog számára követelnek. Szerény nézetem szerint ilyen elvezet a jogegység veszélyeztetése nélkül alig lehet vállalni. Hiszen mi célja volna azon örökös törekvéseknek, melyek a legkülönbözőbb jogintézmények harmoniába hozatalát céloznák, ha egyszer a gyakorlat a limine ignorál mindent, a mi nem büntető jog.

Ám, ha igaz is, hogy a büntetőtörvénykönyv összes tányállásai a büntetőjog kizárólagos terepuma, - akkor is a vagyon elleni deliktumok körül az eddig tanúsítottnál jóval nagyobb figyelmet kell a gyakorlat részéről kérnünk a magánjog számára.

Csalási, sikasztási, okirathamisítási eseteknél nap-nap után van alkalmunk olyan jogszabály megállapításokat hallanunk, amelyek a civilis jogszabályok teljes felismeréséből erednek. A mi máris bizonyítja, hogy a büntető törvénykezés postulált önállósága nagy veszedelem.

És vajjon képzelhető e valamely vagyon elleni deliktum helyes megítélése a nélkül, hogy a vagyonjogokkal tisztában legyünk ?

Képzeltető-e vajjon, hogy a sikkasztás tényállását helyesen felismerhesse az a bíró, ki a tulajdonjog, a birtok, a zálogjog kérdéseit vizsgálat tárgyává nem teszi ?

S fog-e helyesen ítélhetni az okirathamisítás kérdésében az a bíró, aki az okiratnak a közpolgári törvénykezés terén való igazi jelentőségét fel nem ismerte ? aki a váltójog kérdéseivel tisztában nincs ?

Mindez természetes s nem igényel hosszas bizonyítást. Ha egyszer a magánjognak a gerincét a „vagyonjogok” képezik, s ha egyszer a vagyon elleni deliktum már forgalmilag azt fejezi ki, hogy e csoportba azok a büncselekmények tartoznak, melyek a „vagyonjogok” ellen támadnak, -hogy akkor az ítélkezés első kelléke : tisztába jönnünk ezekkel

a „vagyonjogokkal”, - annak bizonyítására kár volna szót vesztegetni.

De bármennyire természetesnek lássék is ez, - tagadhatatlan tény, hogy ezen bűncselekmények megítélésénél büntető bíróságaink a helytelen felfogást tették magukévá.

És ezek a jelenségek pecsételték meg a btk. 350.§-ának a soraát is.

Ha csak kevés számú esetben is figyelembe vétetett volna az, hogy a zsarolás vagyoni elleni bűncselekmény ;

Ha csak néhányszor vonták volna le ezen igazság önként folyó következtetését, hogy jelesül a vagyoni haszon jogtalanságának kérdése nem lehet közömbös az ítélkezésnél ; ha felismertetett volna, hogy a z „erőszak” vagy a „fenyegetés” még nem meríti ki a zsarolás

tényálladákét ;

nagyon sok igazságtalanságnak vétett volna eleje.

Am ez szükségessé tette volna minden felmerült esetben vizsgálat tárgyává tenni, azt, van-e a felek között valami civilis jogviszony és miféle. És ez az épen, amit a gyakorlat nem tett meg.

S hogy a gyakorlat - a téves törvényszóval szemben - meg nem kísérelte a haszon jogtalanságának ügydöntő befolyást engedni, - ennek a következése önként folyó volt.

Jeljesül a gyakorlat önmagát belevitte abba a tételbe, hogy tehát a zsarolás büncselekményénél azon eset, mikor a fenyegető követelése alapos, a büntethetőség teljesen azonos azzal, amikor maga a fenyegető is beismeri,

hogy célja csak a kizsákmányolás volt.

A váltóhitelvező, a zálogbirtokos egyfelől, a revolver-zsurnaliszta másfelől, a büntetethezesség kérdésében azonos elbirálás alá esnek : ez a gyakorlat megdönthetetlen iránya.

A további konzekvenciák nem kevésbé világosak. Ezek illusztrálása végett közlöm az alábbi esetet. Érdekessége főleg abban van, hogy úgy a tényállás, mint az ítélet tipikus példája a büntető törvényszéknél napenként hallható zsarolási eseteknek.

H. Gy. ^{szegény} gazdag háztulajdonos (K.G. szegény) ügynök útján megbizta ^{ott} volt M.G. bankárt ^{szegény} tőzsdei ügyletek kötésével. Az ügynök részére fáradozásáért honorárium nem volt kikötve, hanem a megállapodás az volt, hogy a z elérendő

az ügyletből csak egy emberre fog háramolni : a bankárra, ki fáradozása díját már előre beszédte. "Ügynökünk számára ellenben nincs mód, hogy követelésével a törvény útján boldogulhasson.

Felmegy a bankárhoz, s kéri, fizesse ki követelését. Összeszólalkoznak, s a bankár szolgájával kivezetteti.

Emberünk végképen elkeseredik, s tolat kap, levelet ír a bankárnak, megfenyegetvén, hogy „lopásért” fogja feljelenteni, ha a 200.00 koronát ki nem fizeti.

A bankár immáron fenyegetett és megfélemlített fél. A levél alapján ő tesz feljelentést s emberünk „zsarolás kísérlete” miatt a vádlottak padjára kerül. Főtárgyalás.

Vádlott kezdi bizonyítani ártat-

lanságát azzal, hogy neki jár a kétszázezer korona. Elnök félbeszakítja azzal, hogy „nem erről van szó”. „Csak egy kérdés van” szerinte s ez az : vádlott írta e a levelet vagy sem. A védő is kéri, annak bizonyításának megengedését, hogy a „minae” jogos követelés érvényesítése végett alkalmaztatott : - a bíróság a kérelem teljesítését - hivatkozva az állandó gyakorlatra - megtagadja. A panaszos is bele fog - érezvén ludasságát - annak bizonyításába, hogy vádlottat a követelt összeg nem illeti, - ám az elnök hamarosan véget vet a kísérletnek azzal, hogy „ez úgy is mellékes”.

A védő csak nem akar belenyugodni a dolgok ilyen állásába. Megint megkockáztat egy előterjesztést, mondván, hogy ha már a felmentés kérdésében közömbös is a követe-

lés jogosságának a kérdése, - engedje meg a bíróság a 92.§.alkalmazhatása érdekében a bizonyítást. Az csak evidens hogy az enyhítő körülményeket szabad szellőztetnem, - ilyenek pedig itt bőven vannak.

Határozat : a bíróság nem engedi a bizonyítást.

/: Védőbeszéd: A levél tipikus esete a „minae juris”-nak, mely pedig már a btk.indokolása szerint büntetlen.:/

Ítélet : bűnös a zsarolás kísérletének vétségében, s azért a 92. §.alkalmazásával pénzbüntetés megfizetésére köteleztetik.

Kérdem : honnan szedte a bíróság a 92.§.alkalmazásának indokait ? Itt enyhítő körülmény csak egy van, s ez a követelés anyagi jogossága. Ám éppen ez az a minnek a bizonyítá-

sát a bíróság nem engedte meg.

Világos tehát, hogy az ítélet enyhéségének indokai tisztán „sugalom” - szerűek, ötletszerűek.

De mi szükség erre, mikor törvényes bázis kínálkozik a - ha már nem felmentő, legalább is - nagyon enyhe ítéletre. Hiszen nekünk igazság kell nem grátia.

S az egész tényállás és főtárgyalás tipikus esete a „zsarolási” esetek legtöbbszörének. Küzdelem a bíróság és a vádlott között a követelés anyagi jogosságának kérdése körül, s ezután öntudatlan alkalmazása az enyhítő §§-nak.

Már ennél sokkal méltóbb a jogszabályhoz, ha expressis verbis tényálladási elemnek minősíti a haszon jogtalanságát, s ehhez

méri a büntetést.

Az eset egészét véve :

Vádlott a hatóság előtti rágalmazás vétségének elkövetését helyezte kilátásba az esetre, ha jogos követelését meg nem kapja.

Ezért ő zsaroló.

Azt hiszem ilyen eredményt elfogadni nem lehet.

Ellenben a 350.§-nak épen helytelen szövege, amíg egyfelől kihivta, másfelől tág teret adott annak az értelmezésnek :

hogy ha a követelés anyagilag jogtalan : a §. teljes súlya alkalmazandó ;

ha civiliter valódi, vagy annak vélhető, megengedendő a legszélesebb terjedelmi bizonyítás, és büntetés ehhez képest szabandó.

Ez, ha nem is lett volna tökéletes

gyakorlat, - de a 350. §. legérezhetőbb hiányait korigálta volna s az anyagi igazságnak nagy sérelmére nem vált volna.

De egynek venni a jogos és alaptalan igény érvényesítésére alkalmazott jogtalan eszköz büntetését ;

nem engedi meg még a büntetés enyhítése végett sem a követelés jogosságának bizonyítását ;

következésképpen egyformán bánni el a hitelezővel, a bérbeadóval s a parasitával ; a „kényszerítés” aránylag csakély büncselekményét egészen önkényüleg megtorolni a súlyos sanctiojú zsarolási §-szal :

oly következesek, melyekkel megbarákozni nem lehet.

